

LJETNE ŠKOLE NA VISOKIM UČILIŠTIMA – HRVATSKA PRAKSA

Maša Slabinac, mag. oec.

Slađan Ravančić, student

Poslovni odjel, Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru

Županijska 50, 32 000 Vukovar, Hrvatska

Telefon: + 385 32 444 688, faks: +385 32 444 686

e-mail: mslabinac@vevu.hr

SAŽETAK

Unatoč svojoj dugoj tradiciji te kao predmet zanimanja polaznika, ljetne škole kao oblik ulaganja u ljudski kapital izdvajanjem slobodnog vremena za unapređenje znanja i vještina koje imaju ekonomsku vrijednost i koje doprinose povećanoj produktivnosti, tek u novije vrijeme počinju privlačiti i pozornost istraživača. Polazeći od suvremenih procesa globalizacije i europeizacije te posebice u kontekstu internacionalizacije visokog obrazovanja, u radu se obrađuje problematika ljetnih škola. Osim njihovih temeljnih obilježja te doprinosa ekonomskom razvoju, čime se može objasniti njihov sve značajniji rast u razvijenim zemljama, u radu se izlažu rezultati istraživanja koji ukazuju na znatna odstupanja hrvatske obrazovne prakse od one svjetske. Unatoč stanovitim pomacima, primjenom metode istraživanja za stolom – pretraživanjem tematskih baza podataka i internet stranica obrazovnih ustanova, uočava se kako ljetne škole namijenjene studentskoj populaciji u Hrvatskoj nisu raširena pojava, osobito na veleučilišnoj razini. Temeljem svega iznesenog, rad završava utvrđivanjem mogućnosti aktivnog sudjelovanja veleučilišta u ponudi programa ljetnih škola.

Ključne riječi: internacionalizacija; visoko obrazovanje; ljetna škola

1. UVOD

Važnost obrazovanja u društvenom i gospodarskom sustavu proizlazi iz njegove uloge u razvoju i stjecanju sposobnosti, znanja, vještina i vrijednosti koje će pojedincima omogućiti intelektualnu neovisnost i aktivno sudjelovanje u svim sferama društva i njegovu razvoju. Pod utjecajem globalizacije društva postaju otvorenija, a vlade zemalja na nacionalnoj i nadnacionalnoj razini te ustanove potaknute izgradnjom društava i gospodarstava koja se temelje na znanju i iskorištenjem većih globalnih i lokalnih mogućnosti, razvijaju politike, programe i strategije koje se najčešće temelje na aktivnostima internacionalizacije (Knight 2004; De Wit 2010).

Osim što unosi međunarodnu dimenziju u primarne i univerzalne zadaće visokog učilišta (Knight 2004), internacionalizacija omogućuje i olakšava njegove poduzetničke i tržišno orijentirane aktivnosti (Jones 2013), posebice u uvjetima ograničenih financijskih sredstava. U tom smislu, ljetne škole se istovremeno mogu promatrati kao instrument internacionalizacije visokog učilišta i kao oblik akademskog poduzetništva. S druge strane, posebice s motrišta teorije ljudskog kapitala, ljetne škole su dodatan oblik obrazovanja kojim pojedinci, svjesnim ulaganjem svojeg slobodnog vremena i sredstava, čine napore za stjecanje znanja i vještina koji će doprinijeti povećanju njihove produktivnosti, a zatim i ukupne ekonomske uspješnosti i rasta gospodarstva (Schultz 1961; Becker 1992).

Internetskim pretraživanjem se može uočiti oskudnost izvora koji se bave ljetnim školama, posebice u tercijarnom obrazovanju, što navodi na zaključak o nedovoljno istraženom području. Međutim, objava rada 2014. godine u nakladi *Europskog udruženja za međunarodno obrazovanje* (engl. *European Association for International Education*), čiji su autori Torenbeek i van Rest, obojica s aktivnim iskustvom i sudjelovanjem u radu ovog udruženja, potvrđuje postojanje zanimanja za ovu temu. Naime, ovi autori nisu samo utvrdili trend intenzivnog razvoja ljetnih škola širom svijeta u posljednjih nekoliko desetljeća, već su i predvidjeli njegov nastavak u budućnosti, zbog čega ističu važnost proučavanja ljetnih škola. Zbog svega navedenog, spomenuti rad se koristi kao najvažniji izvor spoznaja o suvremenim ljetnim školama koje su sažete u trećem dijelu rada. Tome prethodi osvrt na najvažnije procese koji oblikuju širi okvir unutar kojega se razvija tzv. *fenomen ljetnih škola* (Torenbeek i van Rest, 2014: 5).

Temeljem prethodno navedenog, svrha i glavni ciljevi ovog rada su istražiti i izložiti najvažnije značajke globalizacije, europeizacije i internacionalizacije u visokom obrazovanju te njihove odnose, predočiti najvažnije odrednice i aktualna saznanja o ljetnim školama u okviru tzv. *internacionalizacije kod kuće*, utvrditi zastupljenost ljetnih škola na visokim učilištima u Hrvatskoj, izložiti moguća odstupanja hrvatske obrazovne prakse od one svjetske te formulirati sudjelovanje veleučilišta u ponudi programa ljetnih škola kao njihovih (su) organizatora.

Sukladno definiranim ciljevima, postavljene su sljedeće hipoteze:

- H1: Hrvatska obrazovna praksa u području ljetnih škola znatno odstupa od prakse razvijenih zemalja Europe i svijeta.
- H2: Ljetne škole namijenjene studentskoj populaciji nisu raširena pojava u Hrvatskoj, osobito na veleučilišnoj razini.

U svrhu izrade ovog rada, provedeno je istraživanje za stolom. Pretraženi su brojni primarni i sekundarni izvori, tematske baze i internetski izvori koji su zatim korišteni za pripremu i provedbu primarnog istraživanja o ljetnim školama na domaćim visokim učilištima, a čiji se rezultati prikazuju u četvrtom dijelu rada. Nakon rasprave o mogućnostima organiziranja ljetne škole na Veleučilištu u Vukovaru, rad završava zaključkom i popisom literature.

Temeljem svega iznesenog, doprinos ovog rada je u nadogradnji spoznaja o suvremenim ljetnim školama. Ovaj rad je povezao ljetne škole s globalizacijom i europeizacijom, a posebice s internacionalizacijom visokih učilišta. Spoznaje iz ovog rada mogu doprinijeti unaprjeđenju postojećih ljetnih škola na visokim učilištima u Hrvatskoj. Rezultati primarnog istraživanja mogu doprinijeti razmatranju ljetnih škola kao primjerenog oblika internacionalizacije na visokim učilištima u Hrvatskoj, posebice veleučilišta, i strateškom promišljanju mogućnosti aktivnog sudjelovanja veleučilišta u ponudi programa ljetnih škola kao njihovog (su)organizatora.

2. GLOBALIZACIJA, INTERNACIONALIZACIJA I EUROPEIZACIJA U VISOKOM OBRAZOVANJU

Unatoč tome što su globalizacija, internacionalizacija i europeizacija u visokom obrazovanju već desetljećima predmet proučavanja i rasprava znanstvene i stručne zajednice (o tome više u npr. Knight 2002; Knight 2004; Teichler 2009; Brandenburg i De Wit 2010; Brandenburg, Hudzik, Ota i Robertson 2013), valja ih prvo definirati i istaknuti njihove različitosti i povezanost. U literaturi iz spomenutog područja, najčešće se koristi generička definicija internacionalizacije (usp. npr.: Altbach, Reisberg i Rumbley 2009; De Wit 2010; International Association of Universities 2016) prema kojoj je to (...) *proces integriranja međunarodne, međukulturalne ili globalne dimenzije u svrhu, funkcije ili isporuku post-sekundarnog obrazovanja*¹ (Knight 2003: 2; prijevod: M. S.). Na ovoj definiciji nastavlja De Wit (2015, INQAAHE conference, Chicago, U.S. prema International Association of Universities) koji tumači internacionalizaciju kao: *Namjerni proces integriranja međunarodne, međukulturalne ili globalne dimenzije u svrhu, funkcije i isporuku post-sekundarnog obrazovanja, da bi se povećala kvaliteta obrazovanja i istraživanja za sve studente i osoblje, i dao smislen doprinos društvu.* (prijevod: M. S.) Za definiranje globalizacije može poslužiti definicija Altbachaetal. (2009, iv) koji je shvaćaju kao (...) *stvarnost koju oblikuju rastuće integrirana svjetska ekonomija, nova informacijska i komunikacijska tehnologija (...), pojava međunarodne mreže znanja, uloga engleskog jezika i druge sile izvan kontrole akademskih institucija* (prijevod: M. S.). Za razliku od internacionalizacije koja znači (...) *fizičku mobilnost, akademsku suradnju i akademski prijenos znanja, kao i međunarodno obrazovanje, globalizacija se povezuje s (...) konkurencijom i upravljanjem tržištem, transnacionalnim obrazovanjem i, konačno, komercijalnim prijenosom znanja* (Middlehurts 2000; Sadlak 2001 prema Teichler 2009: 4; prijevod: M. S.).² Štoviše, u kontekstu rastuće

¹ Više o detaljnom objašnjenju svakog pojma definicije u Knight (2004).

² Više o tome u npr. Brandenburgetal (2013).

rasprave međusobno suprotstavljenih zagovornika internacionalizacije i zagovornika globalizacije (o tome više u npr. De Wit 2010; Brandenburg i De Wit 2010; Brandenburgeretal 2013) uočava se kako se (...) *aktivnosti koje su bliže konceptu globalizacije (visoko obrazovanje kao komercijalna roba) sve više izvršavaju pod zastavom internacionalizacije* (Brandenburg i De Wit 2010: 16; prijevod: M. S.). Iz svega navedenoga se može zaključiti kako su, unatoč različitostima, internacionalizacija i globalizacija međusobno snažno povezane i neisključive (Brandenburgeretal 2013) te se internacionalizacija može istovremeno shvatiti kao odgovor, ali i kao *posrednik globalizacije, posebice trgovine*, zbog rastuće komercijalizacije obrazovanja (Knight 1999a and b prema Knight 2002: 2).

U okviru internacionalizacije valja spomenuti i europeizaciju koja se povezuje sa suradnjom u regionalnom kontekstu (Teichler 2009). Na razini politike, danas se europeizacija (i internacionalizacija) u visokom obrazovanju odvija u sklopu *Europskog visokog obrazovanja u svijetu* (Europska komisija 2013), na razini strategije u sklopu *Europa 2020 Europska strategija za pametan, održiv i uključiv rast* (Europska komisija 2010) te na razini programa u sklopu sektorskog programa mobilnosti *ERASMUS+* (De Wit, Hunter, Egron-Polak, Howard 2015). Osim toga, tu su još i bilateralni međudržavni sporazumi i regionalni program akademske mobilnosti *CEEPUS*.

Prema Knight (2004: 16-21), internacionalizacija se na institucionalnoj razini može provesti putem *aktivnosti, ishoda, motiva, procesa* te tzv. *internationalizacije kod kuće i internacionalizacije u inozemstvu*. Dok *internationalizacija kod kuće* podrazumijeva aktivnosti koje se odvijaju na visokom učilištu usmjerene na razvoj međunarodnog razumijevanja i međukulturalnih vještina potrebnih za aktivno uključivanje svih studenata obrazovnog procesa u globalizirani svijet (internationalizacija kurikuluma, programa, ishoda učenja, istraživanja i sl.), *internationalizacija u inozemstvu* znači sve oblike obrazovanja koji se odvijaju u inozemstvu (mobilnost studenata, nastavnog i administrativnog osoblja, projekata, studijskih programa, visokih učilišta i sl.) (Knight 2004; De Wit 2010).

Za oblikovanje politika, programa i strategija internacionalizacije, sve važniji postaju motivi internacionalizacije (Knight 2004; De Wit 2010). Dok ih De Wit (2010: 9) razvrstava u četiri generičke skupine: *politički, ekonomski, društveni i kulturalni te akademski* motivi, Knight (2004) ih proširuje uvođenjem međunarodne prepoznatljivosti te zagovara njihovo razvrstavanje prema razinama. Na nacionalnoj razini motivi za ostvarivanje različitih oblika razvoja ili konkurentnosti su povećanje ljudskog kapitala, strateški savezi (posebice regionalni), stvaranje novih izvora prihoda putem međunarodne komercijalizacije obrazovanja, osnaživanje i izgradnja nacije te društveni i kulturni razvoj, a na institucionalnoj razini su to međunarodno profiliranje i ugled, razvoj međunarodne inteligencije studenata i nastavnika, ekonomski razvoj, strateški savezi (posebice strateške mreže) i međunarodno i/ili interdisciplinarno istraživanje i stvaranje znanja (Knight 2004). U suvremenim uvjetima, primjećuje se prevlast ekonomskih i s njima povezanih akademskih motiva, ponajprije strateškog povezivanja, *brendiranja* te međunarodnog profiliranja i ugleda (De Wit 2010).

3. RAZVOJ I OBILJEŽJA SUVREMENIH LJETNIH ŠKOLA U RAZVIJENIM ZEMLJAMA

Po Torenbeeku i van Restu (2014), prve ljetne škole nastaju početkom 19. stoljeća u SAD-u kao organizirani oblik nadoknade nastave čije troškove snose studenti motivirani za što brži završetak studija. Od tuda se početkom 20. stoljeća šire po Europi, a u Aziji se intenzivno razvijaju tek u 21. stoljeću. Međutim, za razliku od SAD-a, u prvim je europskim ljetnim školama izostalo financiranje od strane polaznika koji su bili lišeni bilo kakvih drugih mogućnosti obrazovanja. Kasniji razvoj se odvijao usporedno

programima međunarodne razmjene u svezi s kojima su ih uskoro prepoznali kao način ostvarivanja povrata od infrastrukturnih ulaganja. Ovo je i dalje svrha suvremenih ljetnih škola širom svijeta koje, osim prilike za pohađanje novih i plaćenih obrazovnih sadržaja u okviru *internacionalizacije kod kuće* visokog učilišta, također, znače oblik nadoknade propuštene redovite nastave (Torenbeek i van Rest 2014).

Ključne promjene u konceptu ljetnih škola su nastale prije 15-ak godina kada uslijed različitih pritisaka – financijskih, vremenskih, obrazovnih i doživljajnih – postaju alternativa programima međunarodne razmjene poprimajući svoja suvremena obilježja u koja se mogu svrstati: kratko vremensko trajanje, održavanje tijekom ljetnih mjeseci, pohađanje od strane studenata s drugih visokih učilišta i/ili drugih zemalja, financiranje od strane studenata, profiliranje studenata putem samoizbora sadržaja učenja i mogućnost stjecanja prenosivih akademskih bodova. Pri tome se kao najveća snaga ljetnih škola ističe samofinanciranje i samoizbor sadržaja od strane polaznika (Torenbeek i van Rest 2014).

Analizom podataka s portala za ljetne škole, *Summer Schools in Europe* i *Study Portals*, Torenbeek i van Rest (2014) su došli do niza spoznaja o suvremenim ljetnim školama. Prije svega, utvrdili su njihov intenzivan razvoj širom svijeta u posljednjih nekoliko desetljeća³ koji tumače putem trenda sve kraćih razdoblja studiranja u inozemstvu, ali i trenda poimanja visokog obrazovanja kao robe. Nadalje, primijetili su njihove najraznovrsnije pojavnosti oblike, od klasičnih programa razmjene do sve češćih različitih oblika suradnje koje mogu imati i snažna međunarodna, pa čak i međukontinentalna obilježja. U svezi s tim, ističu razvoj ljetnih škola koje se, kao odgovor na sve brojnije zahtjeve polaznika za raznovrsnosti i temeljem suradnje s drugim međunarodnim partnerima, izvode na udaljenim lokacijama, što pridonosi njihovoj privlačnosti i unaprjeđenju u akademskom smislu (Torenbeek i van Rest 2014). Prilagodljivost i raznovrsnost se očituju i s organizacijskog i programskog motrišta – ljetne škole organiziraju sveučilišta ili njegove sastavnice (fakulteti i/ili odjeli), nekoliko/sva visoka učilišta u gradu ili istraživačke skupine prema čijim snagama se, uz uvažavanje geografskih i kulturoloških posebnosti, oblikuje plan i program. Sukladno

³ U kvantitativnom smislu, radi se o porastu ljetnih škola od 200 % u razdoblju od 2009. do 2013. godine. Pritom, procjenjuje se da se radi o 500 ljetnih škola u Europi koje ukupno broje 2300 kolegijsa u 2013. godini (Torenbeek i van Rest, 2014).

tome, dok velike ljetne škole, s programima od čak 50 do 200 kolegija⁴, mogu odražavati studijski program organizatora, srednje velike, uglavnom, nude učenje/usavršavanje jezika, regionalne sadržaje ili one iz discipline najprestižnije sastavnice visokog učilišta, a manje se bave s tek nekoliko disciplina (Torenbeek i van Rest 2014).

Nadalje, autori procjenjuju prosječan broj studenata po kolegiju od 15 do 20 koji se, prvenstveno, vode profilom organizatora kao odlučujućim čimbenikom prilikom izbora ljetne škole. Raznovrsnost postoji i s obzirom na akademske bodove koji odražavaju duljinu trajanja programa, specifičnosti zemlje, akademski stupanj i područje. Ljetne škole se izvode u trajanju od jednog do osam tjedana, s prosjekom od dva do četiri tjedna, što ovisi o sadržaju i obrazovnom stupnju ciljane skupine polaznika (Torenbeek i van Rest 2014).

Osim materijalnih i nematerijalnih koristi za organizatore ljetnih škola, sukladne ranije spomenutim motivima internacionalizacije po Knight (2004), Torenbeek i van Rest (2014) su istaknuli još i učvršćenje odnosa s drugim lokalnim ili regionalnim subjektima, poticanje lokalnog gospodarstva (posebice maloprodaje i ugostiteljstva) te oživljenje i razvoj turističkog potencijala primarno neturističkih sredina tijekom ljetnih mjeseci. Nedostatke ljetnih škola autori vide u dodatnoj radnoj obvezi nastavnika⁵ i negativnom utjecaju financijske motivacije na kvalitetu nastave, čime naglašavaju važnost uključivanja nastavnika po slobodnom nahođenju i primjenu odgovarajućeg sustava nagrađivanja, kao i uobičajenog sustava kvalitete nastave.

Za studente konkretne koristi od sudjelovanja u ljetnoj školi su učenje u međukulturalnom okruženju, stjecanje međunarodnih iskustava i proširenje obzora o međunarodnom kontekstu u kojemu se odvija suvremeni život, troškovne prednosti u odnosu na studij u punom vremenu u inozemstvu te neometano pohađanje redovitog studija na matičnom učilištu i izvršenje studentskih obveza tijekom godine (Schwald 2012).

4. LJETNE ŠKOLE NA HRVATSKIM VISOKIM UČILIŠTIMA – METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA I REZULTATI

Po Torenbeeku i van Restu (2014: 9), održavanjem samo jedne ljetne škole s jednim kolegijem, Hrvatska se smjestila na europsko začelje u 2013. godini. Prema podacima *Summer School in Europe* (2016), već sljedeće godine je došlo do pomaka kada su 2 privatna visoka učilišta organizirala 2 ljetne škole s ukupno 15 kolegija, dok se u 2015. godini održavalo samo 6 kolegija u sklopu 6 ljetnih škola (od kojih 3 organiziraju domaća javna visoka učilišta).

U radu su postavljene sljedeće hipoteze:

- H1: Hrvatska obrazovna praksa u području ljetnih škola znatno odstupa od prakse razvijenih zemalja Europe i svijeta.
- H2: Ljetne škole namijenjene studentskoj populaciji u Hrvatskoj nisu raširena pojava, osobito na veleučilišnoj razini.

⁴ Uočava se da programi u više od 75 % ljetnih škola broje jedan do pet kolegija. Izuzetke čine npr. Nizozemska u kojoj samo jedno sveučilište (*University of Utrecht*) organizira čak 217 kolegija koje prosječno pohađa 3000 studenata (Torenbeek i van Rest 2014).

⁵ O tome više iz primjera iz prakse u npr. Schwald (2012).

Za njihovo potvrđivanje ili opovrgavanje istražena je ponuda ljetnih škola koje se izvode u Hrvatskoj od lipnja do rujna 2016. godine.

Prema *Summer Schools in Europe* (2016) u Hrvatskoj se održava ukupno 35 kolegija u sklopu 12 ljetnih škola od kojih 7 (25 kolegija) organiziraju domaći fakulteti i/ili njihovi odsjeci i visoke škole. Prema mjestu održavanja prednjači Zagreb (s 3 škole koje organiziraju 2 domaća visoka učilišta). Najbrojniji su kolegiji iz područja poslovanja, poduzetništva i ekonomike (ukupno 19, od kojih 13 u programima ljetnih škola koje organiziraju domaća visoka učilišta), a zatim iz inženjerstva (ukupno 6, svi u sklopu jedne ljetne škole domaćeg visokog učilišta). Svi kolegiji se izvode u trajanju od najmanje 3 dana do najdulje 3 tjedna (najčešće 2 tjedna), a osim nastavnog dijela kojim se stječu ECTS bodovi, predviđaju se i različiti izvannastavni sadržaji – obilazak poduzeća, kulturne, turističke i zabavne aktivnosti. Smještaj polaznika je organiziran, uglavnom, u studentskim domovima. Veleučilišta ne (su)organiziraju niti jednu ljetnu školu. Prema istom izvoru, od ukupno 1845 kolegija koji se održavaju u 45 obuhvaćenih zemalja, prema broju organiziranih kolegija prednjače Ujedinjeno Kraljevstvo (250), Nizozemska (248) i Njemačka (245), dok se Hrvatska smjestila na 9. mjesto (35) i tako nadmašila zemlje iz okruženja (Mađarska (32), Slovenija (11), Srbija (7), Bosna i Hercegovina (1)).

Prema *Study Portals* (n. d.), od ukupno 1706 kolegija, samo 6 (koji su objavljeni na prethodnom portalu) se održava u Hrvatskoj u sklopu jedne ljetne škole inozemnog organizatora.

S obzirom na to da kvalitativni podatci o svim spomenutim programima nisu dostupni, za provjeru postavljenih hipoteza je dostatno izvršiti usporedbu kvantitativnih pokazatelja. Temeljem toga, obje postavljene hipoteze se mogu potvrditi i prihvatiti.

Međutim, s obzirom na to da ovi kvantitativni pokazatelji ne moraju nužno odražavati stvarno stanje ljetnih škola već marketinške napore i sklonosti organizatora, istraživanje je nastavljeno pretraživanjem mrežnih stranica svih visokih učilišta⁶ u sustavu Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu MZOS) (2016). Radi se o ukupno 50 ustanova, odnosno više od 130 visokih učilišta čije su internetske stranice pretražene tijekom lipnja i srpnja 2016. godine korištenjem ključnih pojmova *ljetna škola* i *summer school*, a dodatna provjera je izvršena upisom spomenutih ključnih riječi i naziva svakog odnosnog visokog učilišta u tražilicu *Google*. Ovako prikupljeni podatci daju znatno drugačiju sliku o ljetnim školama u Hrvatskoj – ukupno još 29 visokih učilišta je uključeno u (su)organiziranje ukupno još 46 ljetnih škola od kojih se 40 održava u Hrvatskoj⁷. Najveći broj (su)organizira Sveučilište u Zagrebu sa svojim sastavnicama (21). Najčešći (su) organizatori ljetnih škola su fakulteti (26). U suradnji domaćih i inozemnih visokih učilišta se izvodi 18 ljetnih škola od kojih se 6 organizira u sklopu zajedničkih međunarodnih projekata i mreža (npr. *TEMPUS LifeADA*, i dr.). Suradnja se razvija i između domaćih visokih učilišta te domaćih i međunarodnih organizacija i društava (10) odnosno između domaćih visokih učilišta i gospodarskih poduzeća (4). Sve škole traju od najmanje 1 dan do najviše 4 tjedna⁸, a najčešće do 1 tjedan (među kojima prevladavaju one od 4 dana). Od ukupno 25

⁶ Istraživanje je obuhvatilo samo fakultete, umjetničke akademije, odjele i institute kao sastavnice sveučilišta.

⁷ Kako bi se izbjeglo ponavljanje, razmatrane su samo one ljetne škole koje nisu obuhvaćene prethodno spomenutim portalima.

⁸ Sukladno inozemnoj praksi, najdulje traju škole hrvatskog jezika i kulture.

visokih škola i 15 veleučilišta u Hrvatskoj, samo 2 visoke škole i 2 veleučilišta (su)organiziraju ukupno 6 ljetnih škola od kojih samo jedna po prvi puta organizira javno veleučilište iz Zagreba u suradnji s domaćim gospodarskim subjektom (Tehničko veleučilište u Zagrebu 2016).

Dakle, u 2016. godini u Hrvatskoj se predviđa izvođenje ukupno 52 ljetne škole (s ukupno oko 75 kolegija) od kojih hrvatska visoka učilišta (su)organiziraju ukupno 47 (s ukupno oko 65 kolegija).

Iako prikupljeni podatci pridonose proširenju spoznaja o ljetnim školama na visokim učilištima u Hrvatskoj, nisu dostatni za konačno prihvaćanje ili opovrgavanje postavljene hipoteze H1. Za to je potrebno prikupiti podatke za ostale zemlje primjenom iste metodologije. Međutim, prikupljeni podatci su dostatni za potvrdu i prihvaćanje hipoteze H2.

5. RASPRAVA

Sve do sada izneseno u ovom radu, a posebice spoznaje o rastućem trendu povećanja broja ljetnih škola u Europi i svijetu i njihovoj nedostatnoj zastupljenosti na razini veleučilišta u Hrvatskoj, može se iskoristiti za sustavno i strateško promišljanje organiziranja ljetne škole kao instrumenta internacionalizacije Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru, oblika ulaganja u obrazovanje i kvalitetu života studentske populacije te doprinosa boljitku u društvenoj zajednici.⁹

Veleučilište u Vukovaru, kao relativno mlado veleučilište, sa specifičnim položajem i smještajem u najrurbnijem dijelu Hrvatske i Europske unije sa specifičnim naslijeđem, moglo bi biti pokretač ljetne škole koja bi privukla studentsku populaciju iz susjednih država i/ili udaljenijih dijelova svijeta.

Polazeći od prilagodljivosti ljetnih škola, Veleučilište može organizirati ljetnu školu samostalno ili pak u suradnji s drugim visokim učilištima i lokalnom zajednicom za ostvarivanje što značajnijeg gospodarskog i društvenog učinka. Posebice je važno aktivno uključivanje studenata Veleučilišta u organiziranje i izvođenje ljetne škole što će pridonijeti njihovim spoznajama o važnosti obrazovanja te stjecanju i unaprjeđenju znanja i kompetencija koje će ih osposobiti za ulogu nositelja gospodarskog i društvenog razvoja u užoj i široj zajednici.

Pri tom, ljetna škola može značiti početni oblik internacionalizacije, temeljem kojega će se utvrditi mogućnosti daljnje suradnje i razvoja internacionalizacije ili oblik internacionalizacije nakon provedbe drugih oblika. U ovisnosti o ciljanoj studentskoj populaciji i zemljopisnom području, ljetne škole se mogu postupno razvijati od programa razmjene studenta do uključivanja nastavnika (s matičnog Veleučilišta i/ili ostalih visokih učilišta), a zatim i gospodarskih subjekata.

⁹ Tim više što dodatno internetsko pretraživanje ne upućuje na izvođenje ljetnih škola u Vukovaru sve od 2008. godine kada je održana jedna trodnevna u organizaciji nevladinog sektora (Institut za razvoj obrazovanja 2016).

Osim sustavnog promišljanja i prilagodbe nastavnog sadržaja, važno je i osmisliti odgovarajući izvannastavni program putem kojega bi se studenti kroz organizirane obilaskne znamenitosti, posjete istaknutim gospodarskim subjektima, sudjelovanja u kulturnim događanjima i, općenito, interakcijama s domaćom populacijom, upoznali s hrvatskim povijesnim i kulturnim naslijeđem, ekonomskim i tehnološkim dostignućima.

Za uspješan odaziv i održivost ljetne škole, valja promišljati, osmisliti i primijeniti odgovarajuće marketinške alate koji bi mogli uključivati niz mjera za promociju Veleučilišta (i partnera), kao što su aktivni dizajn mrežne stranice, aplikacije za mobitele, optimiziranje tražilica, oglašavanje na društvenim mrežama, portalima *Summer Schools in Europe*, *Study Portals*, *Study in Croatia* te međunarodnim tiskovinama, sudjelovanje na međunarodnim konferencijama i sajmovima obrazovanja, izrada postera, poticanje akademske diplomacije i sl.

Izvođenjem ljetne škole aktivno i izravno bi se podržala *Strategija razvoja Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru za razdoblje 2014. – 2020. god.* (Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru 2014), a uporište i vodilje u organiziranju ljetne škole mogu biti strateški dokumenti *Grad Vukovar: Strateške smjernice razvoja turizma u vremenu od 2016. do 2020. godine* (Institut za turizam 2015), *Strategija razvoja turizma Vukovarsko-srijemske županije (2015. – 2020. godine)* (Vukovarsko-srijemska županija 2015), *Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine* (Narodne novine 2013), *Akcijski plan za internacionalizaciju obrazovanja za razdoblje od 2015. do 2016. godine* (MZOS 2015), inicijative *Unija inovacija i Mladi u pokretu* u sklopu strategije Europa 2020 (Europska komisija 2010), *Zaključci Vijeća o globalnoj dimenziji europskoga visokog obrazovanja* (Službeni list Europske unije 2014), *Strategija mobilnosti u europskom prostoru visokog obrazovanja* (engl. *Mobility Strategy 2020 for the European Higher Education Area*) (EHEA Ministerial Conference 2012) te strategije internacionalizacije pojedinih visokih učilišta (npr. Sveučilišta u Zagrebu, Veleučilišta Velika Gorica¹⁰ i sl.). Realizacija ljetne škole može obuhvatiti i razmatranje povezivanja s drugim veleučilištima i dionicima u sklopu nedavno pokrenute inicijative *UAS4EUROPE* (engl. *Universities of Applied Sciences for Europe*)¹¹ koja prepoznaje veleučilišta kao važnu poveznicu unutar tzv. *modela četverostruke zavojnice*, a zatim i njihov potencijal u području primijenjenog istraživanja i inovacija te doprinosu konkurentnosti i gospodarskom rastu u Europskoj uniji (UASnet, n. d.).

¹⁰ usp. Sveučilište u Zagrebu (2014); Veleučilište Velika Gorica (2016).

¹¹ *Vijeće veleučilišta i visokih škola* kao član *Europskog udruženja visokih učilišta* (engl. *European Association of Institutions in Higher Education*; *EURASHE*) zastupa hrvatska veleučilišta i visoke škole u *UAS4EUROPE*. Više o *UAS4EUROPE* na UASnet (n. d.).

6. ZAKLJUČAK

Polazeći od nedavnih istraživanja koja upućuju na intenzivan rast ljetnih škola, ovim se radom približavaju pojmovi o najznačajnijim procesima koji obilježavaju visoko obrazovanje, posebice internacionalizacije, te se izlažu najvažnija obilježja i aktualna saznanja o ljetnim školama u okviru internacionalizacije kurikulumu. Potaknuti stvaralačkim, inovativnim i poduzetničkim razmišljanjem koje je usmjereno k unaprjeđivanju veleučilišne djelatnosti unutar trokuta znanja, u radu su obrađene ljetne škole kao primjer oblika i instrumenta internacionalizacije visokog obrazovanja koji je otvoren i prilagodljiv različitim mogućnostima i kojim se ostvaruju koristi za sve dionike i potiče njihov razvojni potencijal. Iako se temeljem provedenog istraživanja mogu uočiti sličnosti u obilježjima između ljetnih škola koje organiziraju hrvatska visoka učilišta i ona iz razvijenih zemalja, podatci prikupljeni istraživanjem i dobiveni rezultati se ne mogu smatrati dostatnima za utvrđivanje stvarnog raspona odstupanja hrvatske i inozemne obrazovne prakse u području ljetnih škola, naročito u kvalitativnom smislu, niti se mogu smatrati dostatnima za utvrđivanje primjerenosti razvoja i rasta ljetnih škola u hrvatskom kontekstu. Iz toga proizlazi potreba za njihovim daljnjim istraživanjem.

Nasuprot tome, provedeno istraživanje je dostatno za utvrđivanje podzastupljenosti ljetnih škola koje organiziraju veleučilišta i njihovo razmatranje kao primjerenog oblika internacionalizacije. Polazeći od toga i svega dosad iznesenog u ovom radu, ljetna škola na Veleučilištu u Vukovaru bi, uz pravovaljano strateško promišljanje i oblikovanje programa, koji se temelje na ljetnoj školi kao poveznici globalnih trendova i specifičnih obilježja lokalnog okruženja, zajedničkim pozitivnim vrijednostima, načelima i ciljevima Veleučilišta i lokalne (i šire) zajednice, iskustvima i spoznajama drugih visokih učilišta o ljetnim školama i intenzivnim interakcijama između dolaznih studenata i studenata Veleučilišta, mogla postati samoodrživ program koji aktivno pridonosi pozitivnim učincima Veleučilišta u povećanju i zadovoljenju sadašnjih i budućih potreba za ljudskim kapitalom u okruženju, međunarodnoj vidljivosti, osnaživanju i prepoznatljivosti Veleučilišta, ali i ostvarivanju mnogih drugih ciljeva koji su postavljeni strateškim dokumentima različitih djelatnosti i geografskih obuhvata, uključujući i ulogu Veleučilišta koje, povezivanjem s drugim sudionicima, potiče razvoj u regiji i pridonosi međunarodnoj promociji zemlje.

SUMMER SCHOOLS AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS – CROATIAN PRACTICE

Maša Slabinac, mag. oec., Slađan Ravančić, student
Business department, College of Applied Sciences „Lavoslav Ružička“ in Vukovar
Županijska 50, 32 000 Vukovar, Croatia
Telephone: + 385 32 444 688, fax: + 385 32 444 686,
E-mail: msslabinac@vevu.hr

ABSTRACT

In spite of their long tradition and as an object of interest of their attendants, summer schools have only recently started to draw attention of researchers, especially when viewed as a form of investment in human capital whereby leisure time is dedicated to the improvement of knowledge and skills that have economic value and contribute to increased productivity,. Starting from modern processes of globalisation and Europeanisation and especially in the context of internalisation in higher education, this paper deals with the issue of summer schools. Besides the key features of summer schools and their contribution to economic development that can be used to explain their increasing importance in developed countries, this paper presents the results of research that indicate a significant discrepancy between Croatian and world educational practice. Despite certain shifts, desk research – research of thematic databases and Internet sites of higher education institutions, reveals that international summer schools in Croatia aimed at student population are not a widespread phenomenon, especially at the level of colleges of applied sciences. Based on this, the paper concludes by determining the opportunities for the active participation of colleges of applied sciences in the summer schools' programmes offer.

Key words: internationalisation; higher education; summer school

LITERATURA

1. Altbach, Ph. G., Reisberg, L. i Rumbley, L. E. 2009. *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education*. UNESCO. Paris.
2. Becker, G. S. 1992. *THE ECONOMIC WAY OF LOOKING AT LIFE*. Nobel Lecture. Preuzeto s http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1992/becker-lecture.pdf (15. svibnja 2016.)
3. Brandenburg, U. i De Wit, H. 2010. The End of Internationalization. *International Higher Education*, 62, 15-16. Preuzeto s http://ecahe.eu/w/images/e/e3/Brandenburg-de_Wit_-_The_End_of_Internationalization_-_IHE_no_62_Winter_2011.pdf
4. Brandenburg, U., Hudzik, J. K., Ota, H. i Robertson, S. 2013. From innovation to main stream and beyond: the unfolding story of internationalisation in higher education. In De Wit, H., Hunter, F., Johnson, L., van Liempd, H.-G. (Eds.), *Possible Futures: The next 25 years of the internationalisation of higher education*. 63-78. EAIE. Amsterdam.
5. De Wit, H. 2010. *Internationalisation of Higher Education in Europe and its assessment, trends and issues*. Den Haag: NVAO Accreditatieorganisatie. Netherlands – Vlaamse.
6. De Wit, H., Hunter, F., Egron-Polak, E. i Howard, L. 2015. *Internationalisation of Higher Education. A study for the European Parliament*. European Union. Brussels.
7. EHEA Ministerial Conference 2012. *Mobility for Better Learning. Mobility strategy 2020 for the European Higher Education Area (EHEA)*. Preuzeto s <http://www.ehea.info/uploads/1/2012%20ehea%20mobility%20strategy.pdf> (13. srpnja 2016.)
8. Europska komisija 2013. *Europsko visoko obrazovanje u svijetu*. Preuzeto s <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0499&from=EN> (15. srpnja 2016.)
9. Europska komisija 2010. *EUROPA 2020 Strategija za pametan, održiv i uključiv rast*. Preuzeto s <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=22781> (13. srpnja 2016.)
10. Knight, J. 2004. Internationalization Remodeled: Definition, Approaches, and Rationales. *Journal of Studies in International Education*, 8(1), 5-31. DOI: 10.1177/1028315303260832
11. Knight, J. 2003. Updating the Definition of Internationalization. *International Higher Education*, 33(fall), 2-3.
12. Knight, J. 2002. *Gats - higher education implications, opinions and questions, UNESCO*. Preuzeto s http://portal.unesco.org/education/fr/files/7497/10343549550gf5_knight_document.doc/gf5_knight_document.doc (1. lipnja 2016.)
13. Institut za razvoj obrazovanja. 2016. *Međunarodna ljetna škola u Vukovaru „Ponovno građenje zajednice“*. Preuzeto s <http://www.iro.hr/hr/vijesti/akademski-infoservis/ljetne-skole-i-radio-nice/info-medjunarodna-ljetna-skola-u-vukovaru-ponovno-gradjenje-zajednice/> (15. srpnja 2016.)
14. Institut za turizam. 2015. *Grad Vukovar: strateške smjernice razvoja turizma u vremenu od 2016. do 2020. godine*. Preuzeto s <http://www.vukovar.hr/images/stories/files/uokt/2016/Strateske-smjernice-razvoja-turizma-grada-Vukovara-2016-2020.pdf> (15. srpnja 2016.)
15. International Association of Universities. 2016. *Definitions*. Preuzeto s <http://www.iau-aiu.net/content/definitions> (1. lipnja 2016.)
16. Jones, E. 2013. The Global Reach of Universities: leading and engaging academic and support staff in the internationalization of higher education. In Sugden, R., Valania, M., Wilson, J. R. (Eds.), *Leadership and Cooperation in Academia: Reflecting on the Roles and Responsibilities of University Faculty and Management*. 161-183. Edward Elgar. Cheltenham.

17. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. 2015. *Akcijski plan za internacionalizaciju obrazovanja za razdoblje od 2015. do 2016. godine*. Preuzeto s <http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=23231> (13. srpnja 2016.)
18. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. 2016. *Ustanove iz sustava visokog obrazovanja*. Preuzeto s http://pregledi.mzos.hr/ustanove_VU.aspx (20. lipnja 2016.)
19. Schultz, Th. W. 1961. Investment in Human Capital. *The American Economic Review*. 51(1), 1-17. Preuzeto s <https://www.jstor.org/stable/1818907>
20. Schwald, R. 2012. Toward a New Practice of Internationalization: A Case Study on a Short-Term Study Abroad Program at European Institutions of Higher Education. *Review of European Studies*, 4(2), 44-55. DOI:10.5539/res.v4n2p44
21. Službeni list Europske unije. 2014. *Zaključci Vijeća o globalnoj dimenziji europskoga visokog obrazovanja*. Preuzeto s [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0131\(01\)&from=HR](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG0131(01)&from=HR) (21. srpnja 2016.)
22. Study in Croatia. 2016. Preuzeto s <http://www.studyincroatia.hr/> (21. srpnja 2016.)
23. Study Portals (n. d.). *Short Courses Portal*. Preuzeto s <http://www.shortcoursesportal.com/> (18. lipnja 2016.)
24. Summer Schools in Europe. 2016. Preuzeto s <http://www.summerschoolsineurope.eu/> (17. lipnja 2016.)
25. Sveučilište u Zagrebu. 2014. *Strategija internacionalizacije Sveučilišta u Zagrebu 2014. – 2025*. Preuzeto s http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/O_Sveucilistu/Dokumenti_javnost/Dokumenti/Javne_rasprave/Pet_strateskih_dokumenata_01.2014/2016_Strategija_internacionalizacije_Sveucilista_u_Zagrebu.pdf (13. srpnja 2016.)
26. Veleučilište „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru. 2014. *Strategija razvoja Veleučilišta „Lavoslav Ružička“ u Vukovaru za razdoblje 2014. – 2020. god.* Preuzeto s <http://www.vevu.hr/uploads/50Strategija-razvoja-Veleucilista-2014.-2020.pdf> (12. srpnja 2016.)
27. Veleučilište Velika Gorica (2016). *Strategija internacionalizacije Veleučilišta Velika Gorica 2016. – 2020.* Preuzeto s http://www.vvg.hr/kvaliteta/wp-content/uploads/sites/2/2012/02/Strategija-internacionalizacije-VVG-2016_2020.pdf (13. srpnja 2016.)
28. Narodne novine. 2013. *Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*. Preuzeto s http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_05_55_1119.html (15. srpnja 2016.)
29. Vukovarsko-srijemska županija. 2015. *Strategija razvoja turizma Vukovarsko-srijemske županije (2015. – 2020. godine)*. Preuzeto s http://www.vusz.hr/Cms_Data/Contents/VSZ/Folders/dokumenti/sjednice/18-sjednica-skupstine-05-03-2015-/~/contents/GVU2CVMJXAMY2ZLK/tocka1.pdf (15. srpnja 2016.)
30. Tehničko veleučilište u Zagrebu. 2016. *Big Data Summer School*. Preuzeto s <http://www2.tvz.hr/2016/05/big-data-summer-school> (4. srpnja 2016.)
31. Teichler, U. 2009. Internationalisation of Higher Education: European Experiences. *Asia Pacific Education Review*, 10(1), 93–106.
32. Torenbeek, J. i van Rest, E. 2014. *Summer Schools in Europe The culmination of a trend or the start of another?* European Association for International Education. Amsterdam.
33. UASnet (n. d.). *Universities of Applied Sciences UAS4EUROPE: Smart Partnerships for Regional Impact*. Preuzeto s <http://uas4europe.eu/files/UAS4EUROPE%20Smart%20Partnerships%20for%20Regional%20Impact%20FINAL.pdf> (7. srpnja 2016.)